

Een data-analyse op bestrijdingsmiddelen in het Zwanenwater

Waterlaboratorium Noord-Holland rommelt met metingen

N2000-gebied het Zwanenwater was dit voorjaar volop in het nieuws. Het is een van de locaties waar vreemde bestrijdingsmiddelen zijn aangetroffen. Met name in 2022 werden in het Zwanenwater tientallen middelen gevonden, allemaal op dezelfde dag en allemaal in dezelfde concentratie. Is hier sprake van toeval of van een laboratoriumfout?

Het Zwanenwater, een N2000-gebied in de Noord-Hollandse duinen, was dit voorjaar volop in het nieuws. Het is de meest opmerkelijke locatie, waar de laatste jaren sprake is van mysterieuze vondsten van vreemde bestrijdingsmiddelen in relatief hoge concentraties.

Het is half juli, wanneer de Staf-redactie een bezoek brengt aan het Zwanenwater. Er staat een harde zeewind, die witte schuimkoppen op het Zwanenwater blaast. De redactie wil de exacte plek zien waar Waterproef, het laboratorium van waterschap Hollands Noorderkwartier, talrijke bestrijdingsmiddelen heeft gevonden in 2022. Op dat meetpunt is onder meer het al decennia verboden middel dinoterb aangetroffen. Op dat meetpunt zijn ook bestrijdingsmiddelen gemeten, die verder nergens worden gemeten in Noord-Holland. In 2022 ging het bijvoorbeeld om amisulbrom, cymoxanil, desmedifam, fenmedifam en nog een aantal. Het meetpunt ligt volgens Aquadesk bij de eerste plas,

ter plaatse van de afwateringssloot bij de schutting. Het meetpunt is vlot gevonden. Het is ten tijde van het bezoek bedekt met een flinke wolk wit schuim (zie foto pag. 11).

Dat de hoge concentraties bestrijdingsmiddel (recent) zijn aangevoerd vanuit de aangrenzende bollenstreek is niet aannemelijk. Het Zwanenwater ligt in de hoger gelegen duinen. De afwateringssloot watert af op lager gelegen delen van het natuurgebied. De aangrenzende bollenstreek watert dus niet af op het Zwanenwater. Dan is er nog de zeewind, die meestal landinwaarts blaast: eerst over het Zwanenwater, daarna over de bollenstreek. Oostenwind komt zelden voor.

VREEMDE METINGEN

De Agrifacts-redactie doet een volledige data-analyse op alle metingen op meetpunt 'Afwateringssloot Zwanenwater' in 2022. Hiervoor gebruiken we de databestanden die zijn afgeleverd voor de Landelijke Enquête Waterkwaliteit (LEW). Deze bestanden worden gebruikt voor

de officiële beleidsrapportages voor de Europese Commissie en voor Nederland zelf. Deze meetbestanden worden verkregen via het Informatiehuis Water.

De metingen in het beheergebied van Hollands Noorderkwartier laten opvallende zaken zien. Meest opvallend zijn de meetuitkomsten op 7 februari 2022 in het Zwanenwater. Er werden op deze datum maar liefst 81 verschillende bestrijdingsmiddelen aangetroffen, waarvan 43 in dezelfde relatief hoge concentratie van 220 nanogram per liter. Het is wel heel toevallig dat zoveel verschillende middelen, allemaal op dezelfde dag aanwezig zijn in dezelfde concentratie. Op de lijst staat ook een tiental middelen dat nergens anders in Noord-Holland wordt gevonden.

In het databestand vinden we meer clusters van bestrijdingsmiddelen die eenzelfde concentratie laten zien in het laboratorium, op of rond dezelfde dag. Dit zien we ook bij de dinoterb-metingen in 2022. Op negen verschillende locaties

wordt rond 7 juli een vergelijkbare relatief hoge concentratie gemeten.

WATERLAB POETST METINGEN WEG

Laboratorium Waterproef heeft geen signalering op haar registratiesysteem, waardoor het niet opvalt als er vreemde meetwaarden worden ingevoerd. Pas als er signalen komen dat meetwaarden onwaarschijnlijk zijn, wordt ernaar gekeken. Dan 'verdwijnen' er metingen uit het registratiesysteem.

De eerste 'poetsbeurt' vond plaats nadat onderzoekers van de Bestrijdingsmiddelenatlas zich meldden. Dat was medio 2023, zo blijkt uit documenten die middels een Woo-verzoek openbaar zijn gemaakt. De onderzoekers hadden bij hun controles over het jaar 2022 bijna honderd afwijkende metingen aangetroffen. Op de attentielijst staan onder meer de plotseling overal oppoppende hoge concentraties dinoterb. Ook staan er 42 metingen op in het Zwanenwater.

Het laboratorium ging over tot het 'opschonen' van zijn meetbestanden. Er werden voor locatie Zwanenwater in totaal 66 meetuitslagen uit 2022 gewist. Dat gebeurde waar-

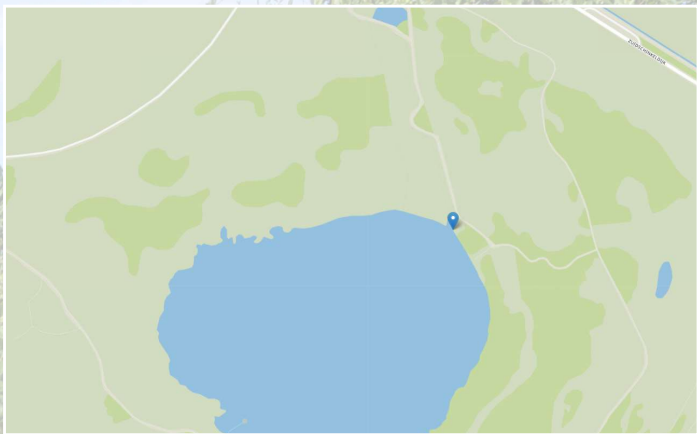
schijnlijk in het najaar van 2023, anderhalf jaar na de metingen. Tot die tijd waren de meetuitslagen opvraagbaar en dit verklaart waarom de foute metingen zijn terug te vinden in de Landelijke Enquête Waterkwaliteit. Opvallend is dat de dinoterb-metingen niet werden gewist. Mogelijk omdat deze reeds waren opgemerkt door actiegroep MOB.

“ALLE METINGEN KLOPPEN”

Het is opvallend dat zowel laboratorium Waterproef als het bestuur van Hollands Noorderkwartier blijven volharden in hun uitspraak dat de metingen kloppen. Het laboratorium heeft registratiesysteem Aquadesk weliswaar geruisloos opgeschoond en ontdaan van tientallen foute meetwaarden. Echter, Waterproef is vergeten de meetbestanden die toen al in gebruik waren voor de officiële beleidsrapportages van de Europese Commissie en Nederland terug te roepen. Daarin staan de geschrapte foutieve metingen nog altijd als werkelijke vondsten vermeld. Tot op de dag van vandaag. ■

Het Zwanenwater met op de voorgrond de afwateringssloot. In deze sloot werden in februari 2022 tientallen bestrijdingsmiddelen gevonden, allemaal in precies dezelfde concentratie.

Foto: Staf

Het meetpunt in de 'afwateringssloot bij de schutting' is bedekt met wit schuim.

Afbeelding: Aquadesk / Foto: Staf

Waterschap wil niks weten van fouten Waterproef

Er gaat het nodige mis bij laboratorium Waterproef. Dit laboratorium verricht de controles op bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater voor waterschap Hollands Noorderkwartier. Data-analyses van Agrifacts laten onwaarschijnlijke metingen zien. Deze onwaarschijnlijke metingen worden ook gesignaleerd door kritische medewerkers van het waterschap zelf en door externe partijen als Ecosys en onderzoekers van de Bestrijdingsmiddelenatlas. Dit blijkt uit Woo-documenten die het waterschap in juni 2024 heeft vrijgegeven. Waarom blijven het waterschapsbestuur en Waterproef naar buiten toe communiceren dat de metingen kloppen en gevalideerd zijn?

Hoogheemraad Jos Beemsterboer (BBB): "In maart 2024 heeft HHNK (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier) Waterproef gevraagd om de data te valideren. Dit is ook gebeurd en daarmee vertrouwen wij op de data van Waterproef". Vervolgens zegt Beemsterboer: "In de CHI-vergadering van mei heb ik niet gezegd dat de meetdata correct zijn, ik heb aangegeven dat Waterproef aan heeft gegeven dat hun data correct zijn. Ik heb me daarbij gebaseerd op hun memo's."

Beemsterboer zegt dat HHNK naast een bronnenonderzoek naar de mogelijke herkomst van dinoterb, ook de metingen laat onderzoeken. "In het dinoterb bronnenonderzoek van Deltares wordt ook gekeken naar de meetgegevens van dinoterb. Ook is het data science team van HHNK gevraagd een nadere analyse op de meetgegevens te doen. Als hieruit blijkt dat er zorg is over de data-integriteit, dan kan hier een extern onderzoek op volgen."

Beemsterboer blijkt een merkwaardige volgorde aan te houden. Al in maart wordt naar buiten gebracht dat de metingen kloppen en daarna laat hij onderzoek doen door Deltares naar de betrouwbaarheid van de metingen. De uitkomst lijkt bij voorbaat al vast te staan. Dat idee wordt versterkt door Deltares. Deltares benadert Agrifacts in juli voor deelname aan het bronnenonderzoek naar de mogelijke herkomst van dinoterb. Agrifacts waardeert de uitnodiging, maar bedankt voor deelname. Reden is dat het onderzoek geen gedegen toetsing bevat van de laboratoriummetingen en -registraties. Een week later wordt Agrifacts opnieuw uitgenodigd voor deelname. Ook de dinoterb-metingen vanaf 2019 maken deel uit van het Deltares-onderzoek. Van een gedegen toetsing is volgens Agrifacts nog altijd geen sprake. Agrifacts bedankt daarom opnieuw voor deelname. Het gerommel met laboratorium-uitslagen komt pas aan het licht als een bredere data-analyse plaatsvindt, zoals uit dit artikel blijkt.